

Convorbiri pedagogice: pag. 4
Anatol Gremalschi

Medalion: pag. 5
Victor Ciobanu

Copăceni – baștina pag. 7
lui Adrian Păunescu

Univers Pedagogic

Nr. 40 (641)
15 noiembrie 2018

Săptămânal al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării
al Republicii Moldova și al Institutului de Științe ale Educației

pro

4

Univers Pedagogic *pro*

Opinii și Reflecții

Nr. 40 (641), 15 noiembrie 2018

Banul și școala: un „parteneriat” despre care mulți nici nu ar dori să discute

CONVORBIRI PEDAGOGICE CU ANATOL GREMALSCHI, DOCTOR HABILITAT,
PROFESOR UNIVERSITAR, DIRECTOR DE PROGRAME LA INSTITUTUL DE POLITICI PUBLICE

Sunt lucruri, asupra cărora nu dorim să ne pronunțăm. Dar, evitarea sau nefolosirea acelor sintagme nu înseamnă neapărat că ele nu există sau vor dispărea. În cazul convorbirilor pedagogice de astăzi vom analiza fenomenul „plăților informale în școli”. Da, anume acele plăți pe care „unii” părinți din „unele” școli încă le mai achită, lucru interzis expres atât de Codul Educației, cât și de Codul de Etică al cadrului didactic.

Am inclus articolele „unii” și „unele” între ghilimele pentru a sublinia faptul că magnitudinea acestui fenomen reprobabil - plățile informale în școli -, este negată de unii și nejustificat exagerată de alții. Însă, cunoaștem cu toții că fenomenul în cauză există. Cât nu ar fi de trist, dar uneori colegii noștri, colegi pe care-i considerăm curați ca lacrima, ajung chiar și în atenția organelor de drept. Sper că în rândurile noastre astfel de persoane nu sunt chiar așa de multe pe cât se vorbește, totodată sunt conștienți că dauna pe care comportamentul lor o aduce imaginii și reputației cadrului didactic este enormă. Ne dăm perfect seama că doar atitudinile și speranțele nu pot servi drept bază durabilă pentru elaborarea și implementarea unor politici educaționale efective și eficiente, ce ar avea drept scop excluderea plăților informale din viața școlii.

Cum am putea fiecare dintre noi în parte, și toți împreună, cei care am dedicat o viață profesiei de pedagog, să eradicăm rușinosul fenomen al plăților informale în școli, să disociem instituția de el, să perpetuăm meritocrația și integritatea academică? Evident, în primul rând, prin recunoașterea faptului că acest fenomen nedorit există: da, în unele școli se plătește, se plătește nu doar informal dar, uneori, chiar și contrar legii. În al doilea rând - prin studierea cauzelor fenomenului de plăți informale, a magnitudinii lui, a manifestărilor lui tipice. Și, în al treilea rând - prin elaborarea și implementarea unor măsuri de combatere a plăților informale propriu-zise.

Pornind de la acest deziderat, Institutul de Politici Publice (IPP), în colaborare cu Compania Sociologică CBS-AXA, cu susținerea financiară a Programului de Sprijinire a Educației al Fundațiilor pentru o Societate Deschisă prin intermediul Fundației Soros-Moldova, a elaborat studiul sociologic „*Etica și integritatea academică în învățământul general. Plățile informale în școli*”. Ne-am

propus să analizăm fenomenul plăților formale și informale achitate de către părinți în instituțiile de învățământ general și să determinăm impactul noului cadru normativ-juridic din domeniul educației asupra fenomenului în cauză. Am încercat să găsim răspunsuri la întrebările, precum ar fi: Au devenit oare cadrele didactice și cele manageriale imune și intolerante față de fenomenele de corupție academică, de nerespectare a eticii și integrității academice? Se mai atestă încă în rândul părinților tendința de a substitui propria participare la viața școlii prin efectuarea unor plăți, fie ele formale sau informale, legale sau la limita legalității, din proprie inițiativă sau la solicitarea școlilor?

Studiul sociologic a fost realizat în rândul părinților ai căror copii sunt elevi în învățământul general. Sondajul a fost efectuat în 94 de localități din Republica Moldova, cu excepția regiunii din stânga Nistrului, pe un eșantion de 600 de respondenți. Pentru a asigura confidențialitatea interviurilor și obținerea unor informații veridice, selectarea părinților/îngrijitorilor s-a făcut prin intermediul rutei aleatoare și prin screening, identificarea gospodăriilor cu copii de vârstă școlară făcându-se fără implicarea instituțiilor de învățământ. Studiul a cuprins 184 de puncte de eșantionare. Rezultatele sondajului sunt reprezentative la nivel național cu o marjă de eroare $\pm 4\%$.

Cât și pentru ce plătesc părinții?
Cifrele de mai jos oferă un răspuns exhaustiv la această întrebare:

- Taxa de intrare în instituție - 227 de lei.
- Reparații - 107 lei.
- Procurarea de bunuri pentru școală - 74 de lei.
- Suplinirea salariului cadrelor didactice - 3 lei.
- Ore suplimentare - 273 de lei.
- Cadouri pentru profesori - 88 de lei.

Sumele de mai sus reprezintă mediile valorilor indicate de fiecare din respondenții ce au participat la sondaj, perioada de referință fiind un an de studii.

Evident, dacă plățile pentru reparații sau cele pentru procurarea de bunuri pentru școală ar mai putea fi justificate prin argumente de genul „ne dorim condiții mai bune pentru copiii noștri”, celelalte plăți sunt categoric inacceptabile.

Care sunt cauzele ce îi determină pe părinți să plătească? Cifrele vorbesc de la sine:

- Plătesc toți, plătim și noi – 34%.
- Plățile făcute de noi îmbunătățesc condițiile fizice din școală – 28%.
- În acest mod pot să particip activ la viața școlară a copilului meu – 27%.
- Plățile făcute de noi îmbunătățesc calitatea studiilor – 25%.
- Plățile făcute de noi extind activitățile desfășurate de școală – 20%.
- De teama ca copilul meu să nu fie izolat – 20%.
- Alți părinți insistă să plătim și noi – 12%.
- Plățile făcute de noi vor contribui la acordarea copiilor noștri unei atenții mai mari din partea cadrelor didactice – 11%.
- Deoarece copiii părinții cărora plătesc mai mult au note mai mari – 5%.
- Am fost obligat să plătesc de administrația școlii – 4%.
- Am fost obligat să plătesc de către diriginte – 4%.

Nu vom comenta motivele ce țin de impunerea „obligațiilor părințești de a plăti”. Acestea țin de competența organelor de ocrotire a legii, iar persoanele în cauză nu ar trebui să activeze în învățământ. Important este însă ca părinții să raporteze astfel de cazuri, întrucât fără declarațiile oficiale, chiar și cele mai exigente organe de drept nu pot întreprinde nimic.

La sigur, nu ar trebui să activeze în învățământ nici cei care îi izolează pe copiii părinții cărora nu plătesc (20% din respondenți au exprimat astfel de temeri), nici cei care oferă atenție (sic!?) copilului doar contra plată (11%) sau dau note nemeritate (5%). Evident, deși astfel de cazuri nu nimeresc sub incidența Codului penal, ele cad sub incidența Codului de etică al cadrului didactic. Iar pentru ca acest Cod de etică să funcționeze, este nevoie de consilii de etică eficiente în fiecare instituție de învățământ, iar cadrele didactice oneste să fie mai combative, să contribuie la autopurificarea corpului profesoral-didactic.

Solicită oare cadrele didactice și cele de conducere bani de la părinți?

Parțial da, însă foarte mulți părinți o fac din proprie inițiativă, fie direct, fie prin intermediul organizațiilor obștești, unele din ele fiind înregistrate în modul stabilit de lege, altele activând informal. Astfel, la întrebarea referitoare la solicitanții de plăți informale, răspunsurile s-au distribuit după cum urmează: Nu știu/Nu răspund - 34%; Din proprie inițiativă - 25%; Altcineva - 15%; Comitetul părintesc - 12%; Cadrele didactice - 12%; Directorul - 3%.

Aceste cifre scot în evidență faptul că părinții nu mai acuză în masă, cel puțin formal, administrațiile școlare și cadrele didactice de solicitarea de plăți informale. Însă, ponderea foarte mare a celor care refuză să răspundă la întrebarea în cauză sau se eschivează să indice solicitanții concreți (nu știu, altcineva) duce la concluzia că părinții preferă să treacă sub tăcere acest fenomen. Cauzele tăcerii ar putea fi multiple: obținerea unor foloase nemeritate pentru propriii copii, teama să nu le fie persecutați copiii, tentative de a-și acoperi coparticiparea la acțiuni reprobabile ș.a. În coroborare cu ponderea semnificativă, de circa 25%, a respondenților ce afirmă că plătesc din pro-

prie inițiativă, non-răspunsurile și eschivarea de a răspunde la întrebările referitoare la solicitanții de plăți informale relevă faptul că în rândul părinților nivelul de toleranță față de aceste plăți este inacceptabil de înalt.

Per ansamblu, din datele colectate în cadrul sondajului derivă următoarele concluzii:

1. Intrarea în vigoare a noului Cod al Educației nu a adus o diminuare semnificativă a fenomenului de plăți informale în învățământul general. Mai mult, plățile informale au crescut atât ca volum, cât și ca frecvență.
2. Ca urmare a intrării în vigoare a Codului de etică al cadrului didactic, fenomenul plăților informale a trecut în zona gri, fiecare al treilea respondent refuzând să răspundă la întrebările privind nerespectarea acestuia.
3. Creșterea plăților suplimentare este mai mare decât creșterea mijloacelor financiare alocate de stat pentru fiecare elev ponderat.
4. Fiecare al treilea părinte se teme că neachitarea plăților cerute de școală va avea repercusiuni negative asupra propriului copil.
5. Circa jumătate dintre părinți afirmă că plățile din școli reprezintă pentru familiile lor o povară financiară, cealaltă jumătate – că astfel de plăți sunt acceptabile și că ar fi gata să plătească chiar și mai mult.
6. Fiecare al zecelea părinte percepe plățile suplimentare ca un mijloc de a atrage favoruri academice pentru propriul copil.
7. Diminuarea fenomenului plăților informale ar putea fi asigurată prin implementarea *de facto* a Codului de etică al cadrului didactic, precum și prin schimbarea mentalității anumitor categorii de părinți.

Accentuăm că efectul negativ, de lungă durată, al plăților informale conduce la îngrădirea accesului la o educație de calitate a copiilor din familiile cu venituri modeste, iar oferirea de favoruri academice con-

form criteriului plătește/nu plătește descurajează sârguința, perseverența și dragostea de învățare chiar și a copiilor ce provin din familiile cu venituri relativ mari. În final, plățile informale erodează sistemul de valori pe care ar trebuie să le formeze și să le dezvolte școala, înstrăinează copiii de învățatură, iar părinții - de școală.

Ce am putea face noi, cei care zi de zi predăm în clase, discutăm cu părinții, îi îndrumăm cum ar fi mai bine să-și educe copiii, în combaterea fenomenului de plăți informale?

Autorul acestui articol consideră ca Ministerul Educației, Culturii și Cercetării a făcut mult pentru combaterea plăților informale: există un cadru normativ-juridic bine pus la punct – *Planul sectorial anticorupție în domeniul educației pentru anii 2018-2020*, aprobat recent de către Guvernul Republicii Moldova, în conformitate cu care în fiecare instituție de învățământ au fost create consiliile de etică. În consecință, ponderea numerică a cadrelor de conducere și a celor didactice ce solicită plăți a scăzut. Totodată, ponderea părinților care sunt gata să plătească în continuare rămâne semnificativă, de circa 25 la sută, iar a celor conformiști – în jur de 34%. Din aceste date derivă o concluzie: rădăcinile plăților informale trebuie căutate nu atât în rândul angajaților școlii (majoritatea absolută fiind persoane oneste), cât în rândul părinților. Părinții ar trebui corect informați, educați și ajutați de cadrele didactice să înțeleagă că orice contribuție bănească, oricât de mare ar fi ea, nu poate înlocui participarea părintelui la viața școlară a propriului copil – o carte citită împreună, o activitate extrașcolară desfășurată în comun –, iar o asociație obștească a părinților ar fi mult mai eficientă când n-ar colecta bani, ci ar participa la elaborarea și monitorizarea executării bugetului școlar, la alegerea disciplinelor opționale, la promovarea imaginii pozitive a școlii etc.

Prin urmare, în lupta cu plățile informale ar trebui să țintim nu doar comportamentul reprobabil al unor cadre didactice și manageri școlari, dar și mentalitatea defectuoasă a acelor părinți care, fiind orbiți de dragostea pentru propriul copil, sunt gata să plătească chiar și atunci când astfel de plăți contravin moralei, bunului simț și chiar legii. Iar factorii de decizie din educație, în comun cu societatea civilă, ar trebui să se gândească și la un Cod de etică al părintelui.

Materialul a fost elaborat în cadrul Proiectului „Consolidarea colectivităților școlare: creșterea rolului părinților și comunităților în guvernarea educației 2018”, implementat de IPP în cadrul Departamentului Buna Guvernare al Fundației Soros-Moldova, cu susținerea financiară a Programului de Sprijinire a Educației al Fundațiilor pentru o Societate Deschisă